

Област Враца

▶ Население (2021)	152 813
▶ Територия (кв.км)	3620
▶ Брой на населените места	123
▶ Дял на населението в градовете (%)	59,9

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца продължава да нараства. Средната годишна брутна работна заплата на наетите е третата най-висока в страната. През 2022 г. нивата на заетостта и на безработицата се повишават едновременно. Враца е сред областите с подчертан индустриален профил и делът на работната сила със средно образование е сравнително висок. Икономическата и инвестиционната активност в областта остават сравнително ограничени. Качеството на пътищата не се подобрява. Местните данъци са ниски. Прозрачността в работата на общинските администрации намалява.

Коефициентите на възрастова зависимост в област Враца остават по-неблагоприятни от средните за страната. Показателите в сферата на основното и средното образование се запазват сравнително добри, но резултатите – относително ниски. Здравеопазването страда от недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността спрямо населението в областта са най-високите в страната. Достъпът до обществена канализация е ограничен. Делът на горската територия е нисък. Културният живот и туризмът не са силно застъпени.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца продължава да нараства и през 2021 г. след рекордния ръст през предходната година и достига 17,8 хил. лева. Заплатите и пенсиите също се увеличават със средния за страната ръст. Средната годишна брутна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 17,3 хил. лв. и е третата най-висока в страната (след тези в столицата и област София), основно заради наетите в АЕЦ-Козлодуй. Средната месечна пенсия е 529 лв. и също е по-висока от тази в повечето области. Нивото на бедност обаче остава високо. През 2022 г. 31,5% от населението на област Враца живее под националната линия на бедност (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в областта намалява и е по-нисък от средния за страната и през 2022 г. – 57,3% (при 58,5% в страната). Икономическата активност продължава да нараства, но все още е значително по-ниска от средната – 67,8% в областта при 73,6% в страната. Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата, като данните и по двата показателя са значително по-неблагоприятни от средните. Коефициентът на заетост в област Враца е 61,4% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 10,7% (при 5,2% в страната).

Враца е сред областите с подчертан индустриален профил и делът на работната сила със средно образование е сравнително висок. През 2022 г. делът на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование намалява до 15,6% (при 29,8% в страната), но и този на населението с основно и по-ниско образование се свива до 22,5% (при 16,0% в страната).

Застаряването на населението се отразява и на пазара на труда. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години в областта е 65,0% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 65 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■■

Икономическата и инвестиционната активност в област Враца са сравнително ограничени и през 2021 година. Броят на нефинансовите предприятия е 38 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се свиват. Преките чуждестранни инвестиции обаче нарастват значително през 2021 г. и достигат 1240 евро на човек.

Произведената продукция на човек от населението в областта продължава да нараства и през 2021 г. отбелязва рекордно увеличение – 65%, до 29 хил. лева.

Враца остава и сред областите с най-добро усвояване на европейски средства. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 3545 лв. на човек от населението (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвояват общините Враца (над 5 хил. лв.) и Мездра (над 3 хил. лв.).

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в област Враца е близка до средните стойности за страната, но качеството на пътищата остава изключително ниско. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа на областта е 9,9% (при 18,5% в страната). Делът на пътната настилка в добро състояние пък е 34,3% (при 41,1% в страната) през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет също изостава спрямо средните за страната стойности.

Местни данъци ■■■■

Усредненото ниво на местните данъци в общините в област Враца е сравнително ниско и през 2023 година. Размерът на ставката на данъка върху търговията на дребно средно за областта е почти двойно по-нисък от средния – 6,84 лв. на кв. м при 13,04 лв. на кв. м в страната. По-ниски са и данъците върху превозните средства, върху прехвърлянето на собственост и върху таксиметровия превоз.

От разглежданите местни данъци единствено усреднената ставка на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица в областта и през 2023 г. е по-висока от средната за страната.

В рамките на областта най-високи са данъците в община Козлодуй, а най-ниски – в община Мизия.

Администрация ■■■■

Усредненият дял на собствените от общите приходи в общините от областта е сравнително нисък – 20,4% (при 29,0% в страната). По-ниско от средното ниво в страната е и покритието на общинските разходи с местни приходи – 80,7% (при 84,2% в страната).

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство остават сравнително ниски и през 2023 г., но предоставянето на административни услуги на „едно гише“ е относително високо. Прозрачността в работата на местните администрации намалява и изостава от средната за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

Коефициентът на естествен прираст остава значително по-нисък от средния със стойност от $-14,5\%$ (при $-9,7\%$ в страната) през 2022 година. Същевременно коефициентът на механичен прираст е нулев. Коефициентите на възрастова зависимост остават по-неблагоприятни от средните за страната. През 2022 г. съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $174,9\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $40,3\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население се задържа нисък – $59,9\%$ (при $73,6\%$ в страната), а гъстотата му е двойно по-малка от средните стойности.

Образование ■■■■

Показателите на област Враца в сферата на основното и средното образование остават сравнително добри, но резултатите – относително ниски. Делът на децата в детските градини е висок – $90,6\%$ (при $87,3\%$ в страната). Враца е и сред областите с висок нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас и през 2022 г. – $91,7\%$ (при $90,7\%$ в страната). Делът на второгодиците леко намалява и се изравнява със средния за страната – $1,2\%$. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката в областта нараства през 2023 г. и е близко до средното за страната.

Резултатите на учениците от област Враца са сравнително слаби и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $26,7$ т. (при $35,3$ т. в страната). Средният успех на матурите по български език и литература пък е „Добър“ $3,58$ (при „Добър“ $3,93$ в страната). Слабите оценки са $24,5\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Броят на студентите в областта е $8,3$ на хиляда души от населението при $33,2$ на хиляда души в страната през 2022 година.

Здравеопазване ■■

Враца се нарежда сред областите с най-слабо развито здравеопазване (преди областите Ямбол и Сливен) през 2022 година.

Средната продължителност на живота е $70,5$ години (при $71,9$ години в страната). Делът на здравноосигурените традиционно е по-висок от средния за страната – $95,2\%$ (при $93,5\%$ в страната). Здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари (както общопрактикуващи, така и специалисти) и на болнични легла. През 2022 г. броят на леглата в многопрофилните болници е $4,7$ на хиляда души от населението (при $5,9$ на хиляда души в страната). Вероятно ограниченият достъп до лекари и легла в болниците е и причината за относително ниския брой на преминалите за лечение болни и областта – 188 на хиляда души (при 235 на хиляда души в страната). През 2022 г. коефициентът на детска смъртност нараства и е сред трите най-високи в страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на наказателните съдии в областта се увеличава и през 2022 г. е малко над средната с $10,7$ дела месечно на съдия (при $10,1$ дела в страната), но това не се отразява на бързината на правораздаването. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, продължава да е най-високият в страната – 97% (при 89% средно за областите), а на висящите е най-ниският – 4% (при 12% в страната).

Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността продължават да се увеличават и Враца вече е областта с най-много престъпления спрямо населението (изпреварвайки област Монтана) – $16,4$ на хиляда души (при $11,6$ на хиляда души в страната). Въпреки това разкриваемостта им остава по-висока от средната – 55% (при 49% в страната) през 2022 година.

Околна среда ■■

Обемът на образуванияте в областта битови отпадъци се запазва относително нисък и през 2021 г. – 332 кг на човек годишно (при 445 кг в страната). По-нисък обаче продължава да е и делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци – 54% (при 74% в страната).

Сравнително малкият дял на населението в градовете и ниската му гъстота могат да обяснят ограничения дял на населението в селища с обществена канализация – $55,7\%$ (при $74,8\%$ в страната), както и слабия му достъп до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – $51,1\%$ (при $66,8\%$ в страната).

Инсталираните ВЕИ мощности в областта са близо, но под средните за страната на човек от населението. Делът на горската територия е нисък – 15% (при 33% в страната), а нарушената територия е $0,22\%$ от общата на областта (при $0,43\%$ в страната) през 2022 година.

Култура и туризъм ■■

Културният живот и туризмът не са силно застъпени и областта изостава от средните показатели за страната и през 2022 година. Посещенията в кината се увеличават, но остават сравнително малко на брой – 303 на хиляда души от населението (при 590 на хиляда души в страната). Посещенията на местните музеи са 143 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната), а на библиотеките – 542 на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната).

Броят на леглата в местата за настаняване спрямо населението в областта е изключително нисък – 9 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната) през 2022 година. Реализираните нощувки също са сравнително малко – 731 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е $0,40\%$ (при $1,02\%$ в страната).

Ключови показатели за област Враца

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	15 572	17 781	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 537	17 324	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	33,2	33,5	31,5	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,4	57,6	57,3	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	57,1	58,5	61,4	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	12,5	10,3	10,7	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	22,4	24,1	22,5	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	22,9	18,8	15,6	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	17 615	29 013	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1839	1788	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	769	1240	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	71,5	67,9	79,6	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	34,5	27,2	34,3	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	70,3	72,5	80,7	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	73,9	64,7	64,6	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-14,5	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	0,0	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,99	3,75	3,58	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,3	26,4	26,7	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	91,8	92,3	91,7	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	72,5	71,4	70,5	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	92,6	93,8	95,2	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1762	1727	1724	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	12,9	13,0	16,4	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	4,5	3,6	3,9	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	57,7	55,7	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	306	332	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	50,1	54,4	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	111	228	303	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	367	473	731	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.